

ABDULLA ORIPOV HAYOTI VA IJODI.

Jo'raqulova Durdona Hamidulla qizi.

*Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti
- Milliy tadqiqot universiteti 3 bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulla Oripov hayoti va ijodi hamda yurtimizda o'zbek adabiyotiga qo'shgan beqiyos hissasi haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Abdulla Oripov, "Ayol" va "Tilla baliqcha" "Birinchi muhabbatim", "Rodnik", "Veter Rodiny", "Lyubov k jizni", "Jajda vesny", "Udivleniye".

Abdulla Oripov 1941 yil 21 mart kuni Qashqadaryo viloyati Koson tumani Neko'z qishlog'ida tavallud topgan. Shoirning otasi Orif Ubaydullayev kolxoz raisi bo'lgan. Onasi Turdixol momo ko'pchilik o'zbek ayollari singari mehnatkash inson bo'lgan. Oilada sakkiz farzand-to'rt o'g'il, to'rt qiz bo'lib, shoir Abdulla o'g'illarning kenjasi bo'lgan.

1958 - 1963 yilda bo'lajak shoir Abdulla Oripov maktabni oltin medal bilan bitirib, ToshDUning (O'zbekiston Milliy universiteti) o'zbek filologiyasi fakulteti, jurnalistika bo'limiga kiradi.

1963 -1967 yillarda "Yosh gvardiya" nashriyotida muharrir bo'lib ishlay boshlaydi.

1967-1974 yillarda G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at tahririyati muharriri va bosh muharriri lavozimida faoliyat yuritadi.

1974 - 1976 yillarda davomida O'zbekistonning yirik adabiy jurnali "Sharq yulduzi"da bo'lim rahbari bo'lib ishlaydi.

1972 - 1982 yilllarda Abdulla Oripov O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasida adabiy maslahatchi, uyushmaning Toshkent viloyati bo'linmasi kotibi,

1983 -1985 yillarda “Gulxan” jurnali bosh muharriri bo‘lib faoliyat yuritadi.

1988 yilda O‘zbekiston mualliflik huquqini himoya qilish qo‘mitasi raisi etib tayinlangan.

1996 yildan 2009 yilgacha O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasiga raislik qiladi.

1995 yildan boshlab Abdulla Oripov O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Birinchi va Ikkinchi chaqiriq majlisi deputati.

2005 yildan boshlab Abdulla Oripov Oliy Majlisi senatori etib saylangan.

deputat va senator sifatida ham faoliyat yuritgan. Shuningdek, shoir Kaliforniya fan ta’lim, sanoat va san’at xalqaro akademiyasining a’zosi bo‘lgan.

Abdulla Oripov she’rlari."Mening deyarli har bir she’rim hayotdagi ma’lum bir voqea, hodisa bilan bog‘liq, jo‘nroq qilib aytganda, har birining turtkisi bor", - Abdulla Oripov.

"Ayol" va "Tilla baliqcha". "Mening har bir she’rimning turtkisi bo‘lgan, - deb yozadi shoir o‘z xotiralarida. - Masalan "Ayol" degan she’rim urushdan qaytmagan amakilarimning bevalariga bag‘ishlangan. <...>Ishxonamiz yonida bir sassiq hovuz bo‘lib, unda uch-to‘rtta tilla baliq og‘zini kappa-kappa ochgancha o‘lar holda kun o‘tkazardi. Boshqa shoirlar qatori o‘sha baliqlarning holiga achinib, men ham "Tilla baliqcha" degan she’r yozib, baloga qolganman. Emishki, sassiq hovuz deganda sovet tuzumini nazarda tutganman. Demakkim, haqiqatdan ham bir gap bor ekanki, arqon ularning ko‘ziga ilon bo‘lib ko‘rinibdi"

Men nechun sevaman O‘zbekistonni va "Ona tilim".Yoxud "O‘zbekiston" qasidasining yozilishichi? Buning yozilishiga nima turtki bo‘lgan, deyilishi mumkin. Gap shundaki, Vatanning butun Sovet Ittifoqi deb uqtirib turilgan bir paytda, menga O‘zbekiston nima bo‘ldi ekan, degan savol yuragimning tubida paydo bo‘lib, hoynahoy, "Vatanim - O‘zbekiston" deb she’r yozgan bo‘lsam, tilimizning har qadamda yerga urilayotganini ko‘rib "Ona tilimga" nomli she’rni yozganman.[5]

Abdulla Oripov muhabbat haqida. “Birinci muhabbatim”. Shoir ijodida muhabbat mavzusi alohida o‘ringa ega. Ayniqsa, “Birinci muhabbatim” she’ri el orasida nihoyatda mashhur. She’rga bastalangan qo‘shiq ham o‘zbek estradasining oltin fondidan joy olgan. Shoirning o‘zi suhbatlaridan birida ushbu she’ri haqida shunday deydi: “She’rning ëzilganiga 50 yildan oshdi. Ëzilgan oddiy she’r endi. O‘qib olaverasiz. Boshqa hech qanaqa gapi yo‘q bu she’rning. Hofizlar 40-50 yildan beri aytib kelyapti. Hodi Toqtoshning “Muhabbat ul eski narsa, har bir qalb oni ëng‘orta” degan gapi bor. Odam bolasi tirik bo‘lgandan keyin sevadi, seviladi. Men bu muhabbat mavzuida ko‘p she’rlar ëzganman. Bu Muhabbat tuyg‘usi borki, she’r bor, adabiyot bor”. [4]

Abdulla Oripov - mohir tarjimon. Abdulla Oripov mohir tarjimon hamdir. U jahon adabiyotining durdona asarlarini o‘zbek kitobxonlariga yetkazishga ulkan hissa qo‘shgan. [3] Jumladan, Uyg‘onish davrining yirik vakili Dante Aligyerining “Ilohiy komediya” sining “Do‘zax” qismini, Aleksandr Pushkin, Nikolay Nekrasov, Taras Shevchenko, Rasul Hamzatov, Lesya Ukrainka kabi mashg‘ur shoirlarning she’rlarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan. "Tarjima jaryoni men uchun eng ulug‘ maktab bo‘ldi. Agar qog‘oz ustida eng ko‘p ter to‘kkan bo‘lsam, o‘sha tarjima ustida to‘kkanman. Ona tilimizning naqadar boy ekanligiga imon keltirgan bo‘lsam, o‘sha tarjima jarayonida imon keltirganman. [2] Azbaroyi tarjima asl nusxadan kam bo‘lmasligi uchun tilimiz boyligidan imkon boricha to‘liq foydalanish uchun izlandim, til xazinamizdan so‘zlar axtardim. Bunga nechog‘liq erishganman, bu boshqa mavzu, biroq ishondimki, bizning tilimiz hech bir mubolag‘asiz jahondagi eng go‘zal va eng badavlat tillardan biridir", - deb xotirlaydi o‘zining tarjimonlik faoliyatini Abdulla Oripov. Shoirning o‘z she’rlari ham dunyoning turli tillariga, xususan, rus, ingliz, bolgar, turk, turkman, ozarbayjon, tojik, uyg‘ur tillariga tarjima qilingan. Shoirning “Rodnik”, “Veter Rodiny”, “Lyubov k jizni”, “Jajda vesny”, “Udivleniye”, “Veter moyego kraya”, “Soxibkiran”, “Blagoslovennoye projitoye mnoy” kabi sakkizta rus tilidagi she’riy

asarlari Toshkent va Moskva nashriyotlarida bosilib chiqqan. Abdulla Oripov o'z davlati madhiyasi so'zi muallifi bo'lishga muvaffaq bo'ladi. O'zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi 1992 yil 10 dekabr kuni O'zbekiston Respublikasi Yuqori Kengashining 11 chaqirig'ida qabul qilingan. Madhiya yaratilish tarixi O'zbekiston SSRning birinchi madhiyasi bilan bog'liq. 1946 yilda SSSRning ilk madhiyasi paydo bo'ladi. O'zbekiston ham o'z madhiyasini yaratishga kirishadi. O'sha vaqtda madhiya musiqasi tanlovida ijodini boshlagan bastakor Mutal Burhonov musiqasi g'olib deb topiladi. 1967 yilda O'zbekiston SSR madhiyasi matniga ayrim o'zgartirishlar kiritiladi. Shoir Turob To'la matnni o'zgartiradi, musiqa esa o'zgartirilmaydi. O'zbekiston Respublikasi 1991 yil mustaqillikka erishgach mustaqil O'zbekistonning yangi madhiyasiga ehtiyoj paydo bo'ladi. Tanlovda Mutal Burxonovning musiqasi va Abdulla Oripovning yangi matni bilan yaratilgan madhiya g'olib deb topiladi. Abdulla Oripovning farzandi Shoira Oripova shunday xotirlaydi: "Otam madhiyaning ikkita variantini ilm familiyalarini ko'rsatmasdan, anonim tarzda yuborgan. Shu ikkita matn varianti ham tanlovning ikkinchi bosqichiga o'tgan. Birinchilardan bo'lib madhiyani uyimizda baralla kuylaganmiz".[1]

Xulosa;

Islom Karimovning ta'kidlashicha, Abdulla Oripov she'riyatining bugungi ma'naviyat va ma'rifat taraqqiyoti bosqichi muhim ahamiyatga egadir. 2007 yil 12 yanvarda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasida O'zbekiston mualliflik huquqini himoya qilish agentligining Bosh direktori Abdulloh Oripov Jahon madaniyatining xazinasiga ijodiy hissa qo'shganligi uchun yuqori darajadagi "WIPO Creativity Award" oltin medaliga sazovor bo'ldi. Ardoqli shoir umrining so'nggi yillarini AQShda o'tkazdi. Abdulla Oripov 2016 yil 5 noyabrga o'tar kechasi Texas shtati Hyuston shahri kasalxonasida 75 yoshida uzoq davom etgan og'ir kasallikdan so'ng hayotdan ko'z yumdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sharafiddinov O. She'riyat — qalb yolqini. „Hayot bilan hamnafas“ kitobida. Toshkent. Adabiyot va san'at nashriyoti. 1984.[1]
2. Karimov N. va boshqalar. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. -Toshkent „O'qituvchi“, 1999.[2]
3. Qo'shjonov M., Suvon M.. Abdulla Oripov. Toshkent: „Ma'naviyat“, 2000.[3]
4. „Abdulla Oripov“. <https://oyina.uz/>. [4]
5. „Abdulla Oripov“. <https://prabook.com/>. [5]